

denne oversættelse må betragtes som en glædelig fornyelse i forhold til C. C. Rafns halvandet hundrede årige arbejde, der såmænd har kunnet købes for 8,75 kr. for få år siden. Den nye oversættelse kan ikke blot trække på filologiens og historievidenskabens landvindinger, men kan også udnytte den moderne digterprosas større frihed, der har gjort de gamle islændinges mundrette stil, med dens hastige skift mellem nutid og fortid, acceptabel for den læsende offentlighed. Ligesom i Knytlingesaga fornemmer man her, at meget af oversættelsens frappefriske friskhed er funderet i dens teksttroskab. I Jomsvikingernes Saga er modernismen nok ført noget videre. Særlig i replikkerne optræder et yngre nu-dansk, der viser, at oversætterne i praksis har taget stilling til deres eget spørgsmål, om sagaen er humoristisk ment: »Det skal ikke komme an på det,« siger Poppe, da Harald Blåtand kræver jærtegn af ham.

Til den gode oversættelse svarer et fortrinligt apparat: Indledningen gør rede for problemerne både omkring sagaens gådefulde litterære karakter, dens håndskriftforhold, dens kilder og historicitet og dens betydning for senere digtning. Både her og i den bibliografiske note gives der en udmærket indføring i forskningen omkring sagaen. Noterne er stort set udmærkede, og som noget nyt er der tilføjet et kort. Man gøres opmærksom på Jomsvikingernes Saga som et problematisk værk, et stridens æble blandt forskere. Den videnskabelige indføring tynger ikke, men tilføjer bogen en dimension, som fordyber læserens glæde.

For historikere bliver Jomsvikingernes Saga næppe igen en kilde til viden om »wie es eigentlich gewesen« i den senere vikingetid. Derimod er den, trods sit digteriske præg, et vigtigt led i overleveringen af de islandske historiske traditioner, hvis udforskning ikke kun er et filologisk-litterærhistorisk anliggende, men berører historikers arbejdsfelt. Det er derfor

glædeligt, at den nye oversættelse fremtræder i et så udmærket klædebon.

Rikke Malmros

H. C. Gulløv: *Kampen om sjælene*. (Nationalmuseet, 1978). 68 sider.

Kampen om sjælene er rivaliseringen mellem den kongelige mission i Grønland, påbegyndt af Hans Egede i 1721, og den herrnhutiske mission, der fik sin første station i 1733, om proselytter blandt grønlænderne. I det lange løb vandt den kongelige mission, idet herrnhuterne forlod Grønland år 1900. De havde da 6 missionsstationer, mens den kongelige mission på samme tidspunkt blev omdannet til kirkesamfund (1905). Men i den første tid stod herrnhuterne stærkt i Godthåbsdistriktet, og det gennemgår forfatteren på små 10 sider i nøje overensstemmelse med Finn Gads fremstilling i *Grønlands Historie* bd. II, hvorfra lange citater er hentet, med og uden anførselstegn. Dog er hans konklusioner om herrnhuternes betydning for det grønlandske samfunds omkalfatring dristigere end Gads, men den korte fremstillingsform har ikke levnet plads til at vise disse konklusioners berettigelse.

I øvrigt handler det lille smukt udstyrede skrift om, hvad offentligheden i Europa vidste om grønlænderne lige fra opdagelsesrejserne i det 16. og 17. århundrede frem til Hans Egede og andre 1700-tals missionærer. Som i tidligere artikler af Gulløv behandles Hans Egedes virke med respekt for manden og stor forståelse for hans baggrund i samtidens generelle holdninger og tilstande.

En særlig interesse er viet til Ludvig Holbergs brug af Egedes indberetninger og skrifter i sit historiske, juridiske og litterære forfatterskab. Her har forfatteren anvendt sin egen undersøgelse, der gennemdokumenteret findes i tidsskriftet *Grønland* 1978 s. 77-97. Som etnograf,

der har deltaget i udgravninger i Grønland, er det naturligt, at forfatteren skriftet igennem supplerer sin litteratur med arkæologiske fundberetninger. Det har sikkert ikke været kedeligt at gå til disse forelæsninger, da de blev holdt på Folkeuniversitetet.

Axel Kjær Sørensen

H. Thueslev: Det Kongelige Assistenshus. Københavns Assistenshus og anden pantelånevirkksomhed. (G. E. C. Gads Forlag, 1976). 346 s., ill., kr. 115,00.

Alle ved hvor »onkel«, Assistenshuset, havde adresse fra 1757, indtil Ministeriet for kulturelle Anliggender fortrængte den ærværdige institution, der herefter måtte nøjes med mere beskedne lokaler i et industrikvarter på Svanevej 24 over gården, Ydre Nørrebro. Denne flytning blev bl.a. starten til enden for den gamle hovedstadsinstitution, der lukkede den 1. april 1974.

Selvfølgelig skulle historien skrives om Det kgl. Assistenshus, og en nærliggende forfatter var den gamle institutions sidste direktør, 1944–75, cand. jur. Hans Thueslev. Til rådighed for udarbejdelsen – og måske som en stærk inspirationskilde og udfordring – har forfatteren haft dele af et manuskript fra sin forgænger i embedet, Godfred Skjerne.

Som undertitlen antyder, har forfatteren lagt særlig vægt på at behandle forholdet til hovedstadens pantelånere, Assistenshusets konkurrenter. Et enkelt kapitel analyserer dog, hvem der lånte, hvad der låntes på, samt de periodiske svingninger i pantsætning og indløsning. Endelig forsøger forfatteren at sætte låneomfanget i relation til hovedstadens befolkningstal og udviklingen af den offentlige hjælp.

Fremstillingen er ellers opbygget strengt kronologisk, samlet om 8 hovedafsnit. Der indledes med en undersøgelse

af eventuelle udenlandske forbilleder, før den egentlige gennemgang af den københavnske institution indledes i 1688, da den københavnske borger Nikolai Wesling fik privilegium og dermed blev den første assistenshusforvalter. Det sidste af de kronologiske afsnit kaldes »det faktiske monopols tid«. Mellem disse yderdele ligger afsnit om Assistenshusets bevægede historie med beskrivelser af forvaltere, pantelånerkommissioner m.m. Det er en lang beretning om institutionens talrige vanskeligheder, dens kamp mod ulovlige lånehuse, om tyverier, indbrud og besvigelser samt kritik af reformforslag.

Det er allerede berørt, at forfatteren har medtaget et lille statistisk appendix – der vel nok er noget af det mest interessante for socialhistorien. Men desværre er det ikke muligt før helt op i vort århundrede at belyse, hvem der lånte, på grund af låntagernes hjemlede anonymitet. Folk fra det bedre borgerskab, der naturligvis også lejlighedsvis gik til »onkel«, anvendte såkaldte »sættefolk«, der mod et mindre gebyr gik til Assistenshuset.

Panternes art og lånenes størrelse fortæller imidlertid, at hovedparten af kunderne var fattige folk, der lånte småbeløb til nødvendige daglige fornødenheder. Det var tøj – især dametøj – der blev lånt på. Forfatteren har som nævnt bearbejdet kildematerialet således, at det fremgår, at låneaktiviteten på et tidspunkt var så stor, at der var ét lån pr. indbygger i København. Det fremgår også, at mandag var den store lånedag, samt at lørdag var den største dag for indfrielse af panterne. Det kan endelig nævnes, at også årsrytmen viser interessante træk. Der er stor aktivitet efterår og forår. Er det mon vinterfrakken der lånes på, når forårstøjet skal i brug – og omvendt?

Værket er et imponerende arbejde af en amatørhistoriker, og læseren kan let følge forfatteren, idet der er udførlige kil-